

Kirja-arvio

Kaarle Nordenstreng

Kokonaisesitys viestintäpolitiikasta

Kari Karppinen, Marko Ala-Fossi, Anette Alén-Savikko, Jockum Hildén, Johanna Jääsaari, Katja Lehtisaari & Hannu Nieminen (2015). *Kenen media? Johdatus viestintäpolitiikan tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 311 s.

Kenen media? Johdatus viestintäpolitiikan tutkimukseen menee historiaan ensimmäisenä suomenkielisenä oppikirjana viestintäpolitiikasta. Tutkijat saattoi yhteen Suomen Akatemian hanke median ja viestinnän sääntelystä (2011–2015), ja kaiken takana on vaatimattomasti viimeiseksi itsensä listannut Hannu Nieminen. Maan ainoa viestintäpolitiikan professori saa tästä hattuunsa hyvin ansaitun sulan.

Viestintäpolitiikka on ollut enemmän tai vähemmän läsnä alallamme 60-luvulta lähtien, mutta sen systemaattinen selittäminen tai opettaminen on jäänyt vähälle, aina milloin minkäkin muotiaallon alle. Tekstuaalisen käänteen hurmoksessa viestintäpolitiikkaa rasitti rakenteiden ja normatiivisuuden kirous, mutta nyt digitalisoitumisen ja globaalisuuden oloissa se pukkaa esille joka puolelta. Kirjalle on ilmeinen tilaus – oli korkea aika tehdä se.

Kirjan 12 lukua jakaantuvat kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa Hannu Nieminen ja Kari Karppinen perkaavat käsitteitä: viestintäpolitiikan toimijoita, viestinnän sääntelyä, viestinnällisiä oikeuksia, julkisuutta, demokratiaa, sananvapautta, moniarvoisuutta ja markkinoita – myös tietoyhteiskuntakaaren alla ja verkon silmässä. Hyvää peruskauraa niin viestintäpolitiikasta kuin sen tutkimuksesta, tosin välillä jää epäselväksi kummasta on kysymys. Lisäksi lukijalta edellytetään reaalisen mediamaailman kohtuullista tuntemusta – ainakin Suomen mediamaisen perusteiden hallintaa (Nordenstreng & Wiio 2012). Nämä kaksi kirjaa ovatkin luonteva pari median ja viestinnän perusopinnoissa.

Toisessa osassa esitellään neljä keskeistä tutkimusottetta: päätöksenteko, kansainvälinen vertailu, viestintäoikeus ja mediatalous. Johanna Jääsaari tarjoaa valtio- ja hallintotieteellisen katsauksen suomen kielen politiikka-sanan kahteen merkitykseen, jotka englanniksi erottuvat käsitteinä *policy* ja *politics*. Hänen muuten mallikkaassa esityksessä jää kummastelemaan sitä, että tämän tutkimusotteen avauksena esitetään kolmen yhdysvaltalaisprofessorin 1950-luvun puolivälissä lanseeraama ajatus neljästä lehdistöteoriasta – samalla kun kokonaan sivuutetaan kymmenen vuotta aikaisemmin toiminut ja USA:n viestintäpoliittisen historian kulmakiviin kuuluva Hutchins-komissio (Commission on Freedom of the Press 1947).

Jääsaaren luvussa herättää hämmästyttä myös 1970-luvun ylimalkainen esittely, jossa lehdistön valtioneuvosto ja sanomalehtien edulliset postimaksut mainitaan viestintäpoliittisen komitean tuotoksena (s. 72). Tosiasiassahan nämä mediatalouskeskeiset elementit olivat syntyneet jo paljon aikaisemmin ja tuon komitean tehtävänä oli niiden korjaaminen. Myös Suomen pioneerin asema viestintäpolitiikan kansainvälisessä kentässä jää huomiotta, vaikka siitä on maailmalla tunnettuja julkaisujakin (Dias & al. 1979; Nordenstreng 1973).

Kari Karppisen katsaus kansainväliseen vertailuun ja kansallisten viestintäjärjestelmien luokitteluun on sinänsä hyödyllistä luettavaa, mutta sen sijoittuminen toiseksi tutkimusotteeksi ei tunnu luontevalta, kun perässä seuraavat Annette Alén-Savikon oikeustieteellinen näkökulma ja Katja Lehtisaaren taloustieteellinen näkökulma. Nämä molemmat näkökulmat kuuluvat viestintäpolitiikan kovaan ytimeen ja ne on tässä varsin kattavasti esitelty.

Kirjan kolmanteen osaan on koottu neljä lukua valituista kiistailmiöistä: julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta (Marko Ala-Fossi), tekijänoikeuksista (Anette Alén-Savikko), internetin hallinnasta (Johanna Jääsaari) ja vakoilusta internetin aikakaudella (Jockum Hildén). Ne ovat hyödyllisiä muistutuksia siitä, miten viestintäpolitiikkaa käytännössä tehdään ja miksi sen syvempi haltuunotto on tarpeellista.

Loppulukuna ovat Hannu Niemisen jälkisanat, joissa hän ehdottaa neljä selitystä sille, miksi Euroopassa on viimeisten parinkymmenen vuoden aikana tapahtunut siirtyminen ”demokratiaan ja kulttuuriin tuletuvista ihanteista kohti tilannetta, jossa viestintäpolitiikkaa hallitsevat lisääntyvästi teknologiaan ja markkinoiden hallintaan liittyvät ihanteet” (s. 251). Selitykset ovat puhuttelevia myös muita yhteiskuntapolitiikan lohkoja ajatellen: yleiset yhteiskunnalliset muutokset (rakenneselitys), muutos aatteissa ja asenteissa (ideologinen selitys), tekninen kehitys (teknologinen determinismi) ja suhdanne- luontoiset tekijät (kontingenssiselitys). Kunkin plussia ja miinusia tarkasteltuaan Nieminen listaa kuusi normatiivista näkökulmaa ja tutkijaidentiteettiä: demokraattinen nostalgia, postmoderni etäisyys, radikaali innostus, kriittinen aktivismi, reformistinen asiantuntijuus ja tieteellinen objektiivisuus. Loistava huipennus!

Lähdeluettelo on lähes 40 sivun pituinen. Vaikka muutama avainlähde – kuten alla olevat – loistavat poissaolollaan, se on arvokas hakemisto niin tutkijoille kuin opiskelijoille.

Toivoa sopii, että viestintäpolitiikan harrastus Helsingin yliopiston viestinnän oppiaineessa jatkuu senkin jälkeen kun Hannu Nieminen on siirtynyt valtiotieteellisen tiedekunnan dekaaniksi. Samalla on syytä kehottaa maan muita median ja viestinnän yksiköjä katsomaan peiliin tämä kirja kädessään. Alallamme on tuskin muita erityislohkoja, jotka puhuttelevat tänään yhtä vahvasti samalla kertaa yliopiston kaikkia kolmea tehtävää: tutkimusta, opetusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

Kirjallisuus

- Commission on Freedom of the Press (1947). *A Free and Responsible Press*. Chicago: University of Chicago. (<https://archive.org/details/freeandresponsib029216mbp>)
- Dias, Marco Antonio & A. R. Lee & Kaarle Nordenstreng & Osmo A. Wiio (1979). *National Communication Policy Councils: Principles and Experiences*. Paris: Unesco. (<http://unesdoc.unesco.org/images/0003/000370/037074eo.pdf>)

Nordenstreng, Kaarle (ed.) (1973). *Informational Mass Communication*. Helsinki: Tammi.
(<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0029-6>)

Nordenstreng, Kaarle & Osmo A. Wiio (toim.) (2012). *Suomen mediamaisema*. Tampere: Vastapaino.